

Det er store utfordringer i nord, men mulighetene er større

Taler

Jonas Gahr Støre

Dato

3 februar 2022

Sted

Universitetet i Tromsø

Omstendigheter

Tale om nordområdepolitikken

- 1 La meg aller først si til studentene at det er fantastisk godt å se dere i auditoriet. Jeg vil begynne med å si veldig personlig at mitt hjerte har blødd for dere som har måtte være av campus. At dere nå er tilbake på campus - og her gjelder det jo regler - men når dere er i klasserom så gjelder ikke meter. Og meter skal etter
- 5 hvert stues tilbake der den hører hjemme i tommestokken, men det utrolig flott å se at det fylles opp. Jeg håper dere får det flott tilbake på universitetet. Velkommen.

- Så ble det sagt da jeg var her rett før valget at det var et uttrykk for, det stod i VG,
- 10 og dagen er jo ikke helt den samme uten som det heter, at det var et uttrykk for min uendelige kjærlighet i Tromsø. Jeg har noen uendelige kjærligheter i livet mitt, og jeg tror jeg sier at det er en av dem. Det er flott å være her, og det er flott å være akkurat her. Jeg har mange gode minner herfra. Jeg vil takke rektor, og jeg vil takke foregående rektorer som var partnere for meg i nordområdepolitikken.
- 15 Det er et tema jeg skal komme tilbake til, men skal vi løfte nordområdene må vi igjen få tilbake tankene om partnerskap der vi virkelig henter kunnskap og erfaring der den sitter.

- Det skal ikke bli til på et kontor i Oslo, eller et bakrom i Stortinget en natt ved et
- 20 sent vedtak. Der sitter Jan-Gunnar Winther som var med på ekspertutvalget sammen med Jarle Aarbakke. Vi hadde et samarbeid for å hente ut kunnskap - så viktig. Det er sytten år siden. Det er litt uvirkelig at jeg stod her og holdt det foredraget for Stoltenberg II-regjeringen som trakk opp nordområdene som vår strategiske hovedsatsing. Det begynner studenter her om et par år som ble født
- 25 omtrent på den tiden.

Tida går, og jeg tenker at de gangene jeg har vært og snakket om nordområdene her markerer på en måte epoker. I 2005 så stod vi foran det vi kalte et hav av muligheter. Vi ønsket å åpne opp nordområdepolitikken på en ny måte. Satt en ny dagsorden. Det strategiske satsingsområdet for en regjering. I 2010 holdt jeg et foredrag her som oppsummerte etter fem år. Da hadde vi kommet i mål med delelinjen med Russland. Det var etter førti års arbeid. Og vi hadde tatt vedtak om forskningsskip, vi hadde Barenst Watch, vi hadde kunnskap som løftet seg på romforskning og på mange andre områder. Vi hadde næringslivet med som tok også ekspertutvalgets rolle. Også var jeg her i 2013 - da ble jeg æresdoktor. Jeg er ikke doktor i noen ting. Jeg har diplommet hengende ved siden av pulten min på Statsministerens kontor. Vi oppsummerte kunnskapen og havet som de to veldig viktige spennviddene.

Så har det vært syv år med en annen regjering. Jeg skal ikke bruke mye tid på den, men det har også vært syv ganske trange år i den internasjonale politikken, og det påvirker oss alltid her. Det er ikke slik at de kalde vindene oppstår i nord, men de blåser inn når det gjelder politikk. Men det er første gang som statsminister. I 2021-valget fikk Arbeiderpartiet og Senterpartiet elleve mandater. De fire borgerlige fikk bare fem. Og det mener jeg forplikter da også et mandat å ha med seg inn i det arbeidet vi gjør. I Hurdalsplattformen lover vi en ny giv for nordområdene. Jeg skal lese et gripende godt sitat fra den plattformen. Intet mindre som jeg føler forplikter, og det er dette: «Den nye nordområdepolitikken har som mål å snu den negative befolkningsutviklingen. Utnytte de lokale verdiene til å skape vekst. Gjøre nordområdene til sentrum for grønn omstilling, og ha større ringvirkninger og fremme nye initiativ for samarbeid med våre naboer».

Det er en stor forpliktelse. Og det er nødvendig med en ny giv fordi dette er viktig. Og vi bør jo gjøre det viktigste først. Hvorfor er det det? Det er selvfølgelig viktig for folk i nord som skal sikre arbeid, noe å leve av, men også noe å leve for. Bolyst, kultur, idrett, trivsel. Også er det viktig fordi vi nå ser at så mange av de mulighetene Norge får i dette grønne skifte på vei mot 2030 og 2050 ligger her. Og de må utvikles her for å sette eksempel i Norge og internasjonalt.

Også er det viktig for Norge, NATO og Europa fordi vi i nord møter Russland på nordflåten for å si det på den måten. Og Kina og verden på vei inn. Det skjer ikke innerst i Oslofjorden. Men det skjer i Varangerfjorden og langs kysten her.

Det er utsiktstvindu.

Og da jeg møtte den tyske forbundskansleren i Berlin for to uker siden så gjorde jeg det samme jeg gjorde som utenriksminister. Jeg hadde med et svært kart. Jeg
70 la det på bordet, også sa jeg Olaf, dette er et sentrum i verden. Det er ikke Berlin, men det er og kommer til å bli et sentrum, for verden har ikke bare et sentrum det har mange, og dette er et av dem.

De siste årene så opplever jeg at nordområdepolitikk diskuteres livlig i
75 nordnorske medier, men knapt nok i nasjonale medier. Og gudskjelov, jeg redigerer dem ikke, men det er en utfordring, og det er feil. Vi mangler et fokus. Jeg mener at denne nordlige dimensjonen overses. Det er for lite nasjonal oppmerksomhet om de særlige utfordringene, mulighetene og hensynene som gjelder i nord. Og jeg mener at den politiske retningen vi har hatt de siste årene
80 har litt av skylda for det. Nordområdemeldingene de la frem de ga en analyse jeg kan stille meg bak, men det manglet trøkk. Og det var et utsagn om at det går jo så det griner i nord. Hva er problemet? Og tenk de mangler arbeidskraft. Det ble jo nesten sagt som en slags suksesskriteriet. At her er det så mye som skjer, og statistikkene viser sånn. Men du må jo trenge forbi inn i de to virkelighetene.
85 Hvorfor går det bra i noen sektorer? Og hvorfor mangler man arbeidskraft? Og hva gjør vi med det? Hvilket tema er det? Og Frank Bakke-Jensen som jeg har sans for, han sa at regjeringen skal være heiagjeng i nordområdepolitikken. Ikke stake ut kursen. Jeg mener det ikke holder. Jeg mener politikken skal være med å stake ut kursen, men så trenger vi jo ikke heiagjeng, men vi trenger deltakere.
90 Folk som føler at dette er mitt ansvar. Jeg som studere og velger et fag i nord, jeg som velger et yrkesfag som er relevant, jeg som sitter i forskningen, jeg som driver med romforskning. Hvordan skal jeg spille inn? Blir jeg hørt, blir jeg lyttet til. Det skal vi forsøke å gjøre noe med.

95 Vi går i gang med en sterk overbevisning. Nordområdene er et nasjonalt anliggende og av strategisk nasjonal betydning. Og navnet Norge betyr jo nettopp veien mot nord. Og når vi arbeider nå med en melding om mer ambisiøs distriktpolitikk så skal nord i Norge høre hjemme. Men jeg ønsker å lage, for denne regjeringen, et strategisk veikart for nordområdepolitikken som
100 er mer enn distriktpolitikk. Og det handler ikke om å snakke distriktpolitikken ned, men nordområdepolitikken opp. Fordi det fortsatt er et unikt fortrinn for Norges fortinn og forpliktelser. Da jeg var utenriksminister snakket jeg ofte om den arktiske kretsen. Når du er kyststat så fokuseres det over på hvilke

105 rettigheter du har. Og det er du langt fremme i skoen og sier når du er
utenriksminister. Vi har rett til å gjøre dette. Vi kan fastsette grenser. Vi regulere
fisken. Vi har eierskap til ting. Men du har også et stort ansvar. Det er rettigheter
og ansvar. Så de som prøver å spise deg inn på våre rettigheter skal vise at vi har
også et ansvar her. Og det henger sammen.

110 Poenget er at vi må gå sammen med kunnskap, arbeidsliv og få det inn i
politikken. Og jeg gjentar det jeg sa i de årene jeg hadde ansvaret sist,
nordområdene er ikke en politikk for et område nord for en strek i kartet.
Nordområdene er like viktig å snakke om i Grimstad, Gamvik og Gjøvik. For
115 alle de har miljøer og kunnskaper vi trenger for det vi skal utvikle. Men det er
klart det at eierskapet og tilhørigheten må være her i nord.

Også vil jeg inkludere at Norge inkluderer samisk og kvensk kultur og språk. Vi
har et urfolkansvar vi skal være stolte av. Det gir også både rettigheter og plikter.
120 Og det er verdt å minne om tre dager før samenes dag 6. februar, da skal jeg være
på plass i Oslo rådhus med det samiske felleskapet der. Jeg skal holde tale. Jeg
gleder meg til det. Kanskje får jeg med meg kona mi også. For det er en så stor
begivenhet. Og nord, inkluderer Svalbard, la oss tenkte det. Vi må ha kunnskap
om svalbardpolitikken, og vi må minne folk om at det ikke er noen forskjell på
125 Østfold og Svalbard. Det er Norge. Begge steder har vi utfordringer tilpasset den
geografien. Svalbard skal vi være stolte av. Så nord i stort.

La meg gå litt inn på det nye landskapet nordområdepolitikken må forholde seg
til. Når vi går løs på dette så har vi altså ikke fulgt det ønske noen har om å
130 utnevne en nordområdestatssekretær eller en nordområdestatsråd. Jeg ønsker en
nordområderegjering, og jeg er en nordområdestatsminister. Jeg har vært
engasjert i nordområdepolitikk da gjennom 17 år i aktivt politisk virke, men
mye lenger som politisk interessert. Og på den tiden så har jo verden endret seg,
og da må også nordområdepolitikken endre seg, fornye seg og tilpasse seg. Så det
135 vi skal lage er en politikk, sammen med de som er engasjerte og bidrar, for 2020-
tallet. Og den lages som sagt ikke på enerom i regjeringen. Den inspireres og
forankres selvfølgelig aller mest her i nord. Så ta dette innlegget som en
invitasjon. En invitasjon til å lage den veien så det blir en kraft som vi da eier og
løfter frem sammen.

140 Poltikken skal bli til et veikart og jeg ser for meg at vi årlig oppdaterer og
oppsummerer arbeidet med det veikartet her i nord. Og den begynner egentlig

her på Universitet i Tromsø som er vårt arktiske universitet som du sier rektor,
145 og som sprer seg utover som kunnskap og fortsatt er kunnskapsnavet i
politikken. Vi skal jobbe sammen i partnerskap. Skape bedre muligheter, og vi
skal bruke det mantra vi hadde i 2005, nemlig streve etter ideforsprang. Det er et
ord jeg syns er ganske fint. Hva betyr det? Jo, det betyr at et lite land som
utvikler ideer på områder som vi ligger foran andre på, vi utløser store
150 muligheter. Både fordi våre miljøer kan være tidligere ute der hvor det gjelder å
være tidlig ute, men fordi at vi på noen viktige områder så får vi andre land til å
se til oss.

Det vi gjorde på havretten og Arktis for eksempel. I 2007 da vi fikk til en
155 erklæring i den arktiske kretsen. Det var jo et arbeid som ble kopiert i USA, i
EU, i Japan fordi vi hadde lagt en mal. Så det vi kan gjøre innenfor
romforskning, det vi kan gjøre innenfor de grønne næringene jeg kommer
tilbake til som gir ideforsprang, det vi kan gjøre innenfor innovativt reiseliv, det
er en veldig spennende ting å ta med seg igjen for at land på vår størrelse. Ha det
160 i mente.

Fire grunner til at nordområdepolitikken må fornyes som jeg ser det. For det
første så har vi sett noen store gjennombrudd i disse årene - at nord kan. Da jeg
var i Mo i Rana og ble vist rundt på Freyr og batterifabrikken der, så var det han
165 som viste meg rundt kjente jeg igjen. Han hadde vært finanspolitisk rådgiver for
SV på stortinget. Hyggelig kar. Han hadde flyttet med kone og barn og familie
til Mo i Rana for å være med og utvikle industrien der - fra syd til nord. Og det
var et værtegn egentlig. Vi kommer til befolkningsutviklingen som er
bekymringsfull, men det er også uttrykk for at folk flytter til der det skjer
170 spennende industrielle ting. Det er en enorm jobb og verdiskapingspotensialet
med internasjonale etableringer. Investering innen batterier, hydrogen,
ammoniakk, havvind, romindustri. Dette snakket vi ganske lite om i 2005. Det
var bare starten.

175 Og det er som en klok mann sa mye høres ut som science fiction, men så sier
han at hvis det ikke høres ut som science fiction er det trolig ikke sant. Fordi vi
står i teknologiske gjennombrudd, og veldig mye av dette skjer her. Jeg tror
kanskje ikke vi får opp øynene for det. Men altså en runde i Mo industripark,
eller på kaia i Berlevåg hvor det bygges hydrogenfabrikk. Det er jo store
180 gjennombrudd. Det skjer noe nytt. Det er én grunn. Punkt en.

Berlevåg, den hydrogenfabrikken på hurtigrutekaia, jeg har blitt veldig opptatt av den. Hammerfest har hydrogenindustri i utvikling. Finnsnes, verdens mest
185 CO2-rensende smelteverk. Andøya med rakettbase, Narvik med enorme industriambisjoner. Fauske, Glomfjord, Mo i Rana og Mosjøen og mange steder. Så mange steder er i realiteten altså at det er ikke mangel på arbeidsplasser, men mangel arbeidskraft. Men vi må trenge dypere inn i analysen. Hva betyr det? Og hvordan kan den arbeidskraften se at det er utrolig
190 spennende muligheter som ligger der?

For det andre så vokser deler av nord, men ikke alle deler. Nord er blitt mer sammensatt. Som jeg ser det nord er Tromsø, arktisk universitet, verdens arktiske hovedstad, verdensledende miljøer. Nord er Bodø - europeisk
195 kulturhovedstad som vinner tippeligaen to år på rad og slår italienere så det holder. Vi blir stolte av det alle sammen. Nord er Hammerfest, Harstad og Helgeland og mange andre steder som vokser. Men nord er også dette: 10 % befolkningsnedgang i Vadsø, i Finnmark, på grensen til Russland.

200 Nord er en nylig erfaring med tvang mot fylker om å slå seg sammen som både er uklok politikk, uklok gjennomføring og veldig feil å gjøre i en av Norges mest utenrikspolitiske følsomme og utsatte regioner. Der skal ikke bilde være at staten trekker seg tilbake. Befolkningen flytter ut. Det er uklokt. Derfor er befolkning og Finnmark en sak av distriktspolitisk betydning, men den er av
205 sikkerhetspolitisk betydning og det opptar meg. Her skal vi ha fornyelse, men vi skal også ha kontinuitet i det politiske nærværet.

Det bekymrer meg det er problem for hele landet, og stadig mer folketomt Finnmark er dumt og bekymringsfullt for folk i Finnmark. Det skjønner jeg og
210 det hører jeg, men det er altså et alvorlig varsko for hele Norge. Fordi der slutter Norge og der begynner Russland. Og det var syttitusen mennesker som bodde i Finnmark da jeg var på sjøkrigsskolen i 1980, og vi fikk beskjed om at det var viktig at vi holdt oss på det. Det tallet er vel omtrent det samme og på vei ned. Og det er noen veldig dystre befolkningsrettskrivninger. Jeg sier det for dette
215 kan ikke vi fikse sånn. Men vi må sette det på dagsorden for jeg tror det er av stor betydning for landet vårt. Og det banker altså land fra en hel verden på der oppe i nord. Derfor er dette i korthet sikkerhetspolitikk.

For det tredje, altså det er alle mulighetene, befolkningsutviklingen,
220 urovekkende i noen områder, så er det klimaendringene. Vi sier ofte at vi ikke

kan endre vår geografi, det er jo sant, men geografien endrer seg fordi klima endrer seg. Det er en driver i nord, den endrer bokstavelig talt geografi, åpner sjøveien, naturen varmer havet og endrer fiskens vandring og mye, mye mer.

225 Dette må vi forstå, for konsekvensen av klimaendringer er mye tydeligere i nord og natur og samfunn i nordområdene påvirkes stadig mer, skaper usikkerhet og det krever selvfølgelig grønn utvikling i politikken i nord, men det krever også en ny omdreining i havpolitikken i nord. Men det krever også en ny omdreining i havpolitikken for havnasjonen Norge.

230

Derfor la jeg vekt på at i min regjering skal det være en havminister, det er en fiskeriminister med en utvidet portefølje. Og jeg leder også det internasjonale havpanelet, for å reise disse spørsmålene på den internasjonale dagsorden. Dette er store ting å ta tak i.

235

Det vi også må bli bedre på er klimatilpassing, som klimaminister Espen Barth Eide er opptatt av. En ting er å bekjempe klimaendringene, men de er her og vi må tilpasse oss dem og vi må ha trykk i måten vi gjør det på, særlig i nord. Da må vi ha klimaforskning på havmiljø og plante- og dyrelivet i Arktis og Norge må her holde ideoforspranget så vi kan sette dagsordener. Så dette unike
240 Framsenteret for klima- og miljøforskning her i Tromsø og alle fagmiljøene som ble etablert i 2010, et ektefødt barn, av vår nordområdesatsing som satser på kunnskap som nav.

245 Også er det selvfølgelig klimaomstillingen med ren energi, satsing på grønn teknologi, bærekraftig mat og et reiseliv som er bærekraftig må stå i sentrum for arbeidslivet her i nord. Tredje grunn: Klima.

Så er det den fjerde: Det sikkerhetspolitiske bildet i nord er endret. Russland har
250 ikke landet, folkens. Jeg sa som utenriksminister at de er i en overgang, og vi ser ikke helt hva landingsbanen er. Det paradoksale er jo at det stort sett er de samme aktørene i russisk politikk, men vi kan snakke om at regime er endret. Jeg møtte Sergey Lavrov etter at han var i Tromsø, han reiste via Oslo. Vi fant tonen vi, men det er jo et litt annet budskap for å si det forsiktig, en annen partner, et
255 annet land i annen situasjon. Naboskapet Russland er mer krevende, men det er også viktigere, vi kan ikke løsrive oss fra det. Vi har vært ute en vinternatt her før, men vår linje skal fortsatt være forutsigbar og gjenkjennelig. Kina øker interessen i nord. Når de vet at det kinesiske kart over Belt and road initiative, det svære initiativet, har Kirkenes tegnet inn på kartet. Uten at det er veldig

konkret sier det noe om omfanget. Og vi har den mest krevende utenrikspolitiske situasjonen i Europa siden den kalde krigen, akkurat nå i Ukraina. Det er langt unna oss, vi registrerer ikke at det er trykk på oss i nord. Men det er klart at vi blir påvirket av det som skjer som nabo. Jeg snakker nå
265 med alle allierte kollegaer rundt om i Europa. Det gjelder min erfaring som nabo av Russland, og erkjenner jo selvfølgelig at det er annerledes om du sitter i Estland, Polen, i de landene, men det henger sammen og vi er i en allianse.

Så viktig for oss i denne situasjonen er å bidra til solidariteten i NATO med
270 Europa, men også dele vår erfaring. Da jeg ble bedt om å komme inn til President Biden i det Hvite Hus for en uke siden så sa han: «Fortell oss hvordan dere gjør det i nord?» Da kan jo jeg fortelle om at vi er medlem av NATO, vi skal ha NATO-øvelser utover våren i Norge, det er helt regelmessig og ingen behøver å stusse over det. Men, vi har også tilpasset oss slik at vi ikke har øvelser
275 helt opp på grensen, vi har ikke baser i Norge, vi har ikke atomvåpen i Norge. Vi har en politikk hvor vi snakker og utvikler samarbeidet når vi kan. Vi har vært i fred med Russland i tusen år, det er ikke alle naboer som har vært det.

Så her er et bakgrunnsteppe som har forandret seg. Hva betyr dette for
280 politikken vi skal føre? Her er mitt oppspill til det veikartet vi skal utvikle og som jeg inviterer til samarbeid om. Vi skal jobbe på tvers i regjering, vi skal jobbe fremover med å invitere inn kunnskap og erfaring fra ulike miljøer i deler av landet for å få innspill direkte, litt basert på vi gjorde Jarle med ekspertutvalget, Jan Gunnar, det vi gjorde når vi inviterte inn innspill, gjøre det litt på nye måter,
285 men det viktige er å føle at denne politikken blir utviklet og eiet bredt.

Fem: Startpunktet på det veikartet. For det første skal vi arbeide for at nordområde blir et sentrum for bærekraftig energi, teknologi og mat. Det er selvsagt knyttet til aller viktigste for folk. Arbeid, industrien, reiselivet som er så
290 viktig i nord. Alt som gir folk trygghet. Men jeg mener det er veldig spennende å ta en fot i bakken og se på mulighetene knyttet til industri og energi. Og som er annerledes enn hva vi så for oss for 10 og 15 år siden. Det grønne skiftet, industriutvikling og nordområdepolitikk hører uløselig sammen. Som jeg sa, batterier, hydrogen, ammoniakk, havvind. Dette skiftet er her nå, og det kan vi
295 få til, og det vekker interesse langt utenfor Norge. Nøkkelen er de naturgitte forutsetningene, tilgang på fornybar kraft. Også er det sånn med en som har høye strømregninger, det gjelder jo ikke dere. Med svake overføringsledninger mellom nord og sør, må kraften brukes opp her. Det gir fantastiske vilkår for

300 grønn kraftkrevende industri, eller som de sier i Mo i Rana, det heter ikke kraftkrevende industri, det heter kraftforedlende industri.

Vi gjør om kraft til verdier, jeg liker begrepet. I oktober i fjor ble det kjent at Aker lanserer en stor grønn industrisatsing i Narvik. Og i aksjonærbrevet står
305 det: «For å realisere planen i Narvik må det sannsynlig investeres mer enn 50 milliarder», og de skriver ikke det for å være greie, men de ser noe av det som ligger i mulighetsspennet. Båndet opp til Kiruna, kull osv, malmen der oppe og teknologien som kommer. Det første aluminiumet uten karbon vil komme i Norge. Og det første stålet uten karbon kan komme i Sverige. Det er jo enorme
310 gjennombrudd, som apropos ideforsprang kan få stor betydning industrielt for oss. Like før jul tildelte Enova en milliard kroner for å satse på tre lovende hydrogenprosjekter, og halvparten gikk til Hammerfest og prosjektet Barents Blue.

315 Jeg har nevnt Berlevåg som et annet eksempel og kraften som kommer fra Varangerhalvøya. Dette er en viktig brikke på vei mot den grønne skipsfarten som Bjørnar Skjæran, havministeren, brenner for. Det er biter som kommer sammen i en verdikjede for hydrogen. Jeg nevnte Freyr som har tatt syvmilssteg mot et nytt industrielt batterieventyr. De skal bygge en pilotfabrikk i Mo
320 industripark og senere kommer såkalte gigafabrikker. Mo Industripark er det gamle jernverket, for de som er gamle nok til å huske det, som ble nedlagt, og det var jo et ganske stort avslutning av et kapittel. Nå er det en spill levende industripark der de gjenvinner stål tilsvarende to Eiffeltårn i uka. Nå har Eiffeltårnet slanket mye stål, men det er likevel formidabelt. I Mosjøen er
325 Bergen Carbon Solution på vei mot en stor satsing mot fangst og bruk av Co2. I november besøkte jeg Elkems energigjenvinningsanlegg i Straumen, et av verdens grønneste smelteverk og energi fra den varme gassen varmer nå vann som gir kraft, fornybar, inn i mange husholdninger i hele området. Dette er på en måte et mulighetsområde, vi må være som stat, som myndighet, smarte til
330 med å på å utløse.

Og det vi ser, er at det er en enorm interesse fra privat kapital, i Norge og i utlandet, for å gå inn på det. Da jeg var i New York i forrige uke så oppsøkte jeg
335 noen av de store finansielle fondene i verden bare for å høre, hva gjør dere med det grønne skiftet? Hvor investerer dere? Og det du får høre er at det er enorme summer som jakter og søker inn her. Da må vi være strategiske. Dette betyr ikke at det er statlige penger som må inn i dette, men statlige penger kan være med på

340 å avlaste risiko og komme i gang. Derfor skal vi ha den aktive næringspolitikken som Jan Christian Vestre fronter så bra. Utløse kapital, avlaste risiko, bygge infrastruktur.

Eksempel: Det er bra at vi får denne 40-20 kabelen i Varanger til konsesjonsbehandling i NVE. Det har vært en lang vei fram. Det handler om å
345 bygge nett slik at du får kraften fram til der hvor industrien er. Vi skal jobbe med våre finske og svenske naboer med å bygge opp nord til et industrielt satsingsområde slik at vi kan gjøre ting på tvers av landegrensene. I Sverige anslås det at nye klimainvesteringer i Norrbotten og Västerbotten til ca 1000 milliarder svenske kr de nærmeste årene. Det er spennende, og når jeg skal til
350 Stockholm om tre uker tar jeg med dette for å se hva vi kan gjøre sammen i nord, og hva kan vi ta med inn i det europeiske arbeidet for å nå målene i 2030?

I går hadde jeg et times langt videomøte med presidenten i det Europeiske råd som leder samarbeidet mellom regjeringer. Jeg sa at her kan Norge være en
355 partner på hydrogen og disse nye grønne næringene og det blir mottatt med stor interesse. Vi har ideoersprang, vi kan utnytte det. Vi skal sørge for at mer av verdiskapningen blir igjen i nord. Lokale ringvirkninger. Vindkraft og olje, gasseventyret, nå ser vi nord får sin del. Norges nest største industriprosjekt de senere årene pågår nå i Barentshavet. Utbygging av Johan Castberg ventes å gi
360 470 årsverk i et normalt driftsår, om lag 265 av disse i Troms og Finnmark. Også venter vi på investeringsbeslutning for den største enkelutbyggingen på norsk sokkel Wisting i Barentshavet.

Det betyr at vi er på vei til å utvikle den nye energiregionen i nord. Det kommer
365 ikke til å ligne på det du ser på sørvest-landet, men den kommer til å ha særtrekk knyttet til nord og den kommer til å få et mer fornybart innslag.

Maten i havet, enorme verdier. Vi er nødt til å hente opp mer proteiner, mat fra havet. 2021 ble tidenes beste år for norsk sjømateksport. Vi hadde altså en verdi
370 på 121 milliarder kroner. Det tilsvarer 42 millioner måltider hver eneste dag året rundt. Vi må satse på en næring som skal lenger til havs. Det handler om areal, hav og forsvarlighet. Det handler om å satse på de tradisjonelle fiskeriene slik at vi kan beholde bærekraftige fiskerier som er en viktig kilde gjennom hele vår historie. Røst med 500 innbyggere, der finnes det seks eksportbedrifter av
375 tørrfisk, kanskje et av de eldste eksportproduktene i Norge. De selger 1000 tonn til Veneto-regionen i Italia hvert år. Det er varemerke ved Norge.

Vi skal forvalte fiskeriene som sikrer bærekraftig forvaltning, men som også ikke
380 bidrar til sentralisering. Noe av det som fiskeriministeren jobber med er en ny
kvotemelding som den forrige regjeringen aldri klarte å lande. Den skal bidra til
mer verdiskapning lokalt, del av den samfunnskontrakten som vi har. Vi må ta
vare på EØS-avtalen. Det handler om markedsadgang, trygghet, forutsigbarhet.
Vi må sørge for sameksistens mellom de ulike havnæringene. Det er viktig. Det
385 er en stor oppgave, men det kan jo vi. Helhetlige forvaltningsplaner som sørger
for at skipsfart og energi og fiske og virksomhet som skjer på havbunnen kan
leve sammen. Og vi skal ta vare på utviklingen av det arktiske landbruket. Der er
det mye å vise frem.

390 Og det første er dette punktet i veikartet. Disse industrimulighetene, hvordan
utvikler vi dem i samarbeid med kunnskap og næringsliv. For det andre, må vi
sørge for viktige tjenester nærmere folk. Det har med bosettingen og
tilhørigheten å gjøre. Det handler om å bo, det handler om å trives og det
handler om å være trygg. Derfor må velferdstjenestene tenke på nye måter.
395 Utviklingen av sentralisering har skapt utrygghet for mange, og dette budskapet
om at vi skal sentralisere det vi må og desentralisere det vi kan, der har vi gjort
for lite av det siste. Dette er også innovative muligheter med ny teknologi. Når
du er på 14 steder, rektor, så er det ikke fordi du sender folk ut til de stedene,
men fordi teknologi gjør det mulig. Derfor må vi se på distriktpolitikk som et
400 moderne innovativt område. Det gjør vår distriktsminister og det kommer til å
gjennomsyre den stortingsmeldingen som kommer.

Vi kan ikke bestemme hvor folk skal bo. Og vi kan ikke nekte folk å flytte fra der
de ikke vil bo, men vi kan ha større ambisjoner om å tenke strategisk på at vi har
405 sterke byer, som her og steder som passer med verdiskaping og transport som
gjør at vi ikke får store tomme områder i et land hvor vi skal henge sammen.
Derfor kommer denne stortingsmeldingen der Nord-Norge vil ha en helt
sentral plass. Jeg tar ikke alle detaljene om det nå, men når vi styrker
kommunehelsetjenestene og lokalsykehusene så er det nettopp for å understreke
410 tilhørigheten og tryggheten som skal være i landet vårt med likeverdige tilbud.

Vi bedrer ambulanseberedskapen i Nord-Norge, vi vil intensivere arbeidet med
E-helsetjenester der det er mulig, jeg skal se på senere i dag på UNN. Vi tenker
nytt i spesialisthelsetjenesten med opprettelsen av det vi kaller pasientsentrert
415 helsetjenesteteam som skal bedre tilgang til spesialister. Her er det store

muligheter, i Bodø har de en virtuell helseavdeling. Ingen holder deg i hånda, men det i hvert fall en mulighet til å nå fram med kompetanse, undersøkelse og ekspertise over distanser. På UNN har de tilsvarende samarbeid med Tromsø
420 kommune, Harstad, Balsfjord, Karlsøy, Lenvik og Narvik. Vi må tenke distriktspolitikk så moderne og innovativ der teknologien gir oss nye muligheter. Bygge ut bredbånd er avgjørende. 5G skal ikke bare gjelde helt sentralt, men skal være tilgjengelig for å få disse motorveiene til å fungere.

425 For det tredje, da, nå og fremover må kunnskap være navet i nordområdepolitikken. Her skal vi være gjenkjennelige, det var kjernen fra 2005, og det vil være kjernen nå. En forutsetning for dette energiforspranget vi har hatt. Som jeg sa, det å trekke på ekspertisen og kunnskapen herfra vil vi være inviterende og inkluderende på. Måten vi gjør det på skal vi snakke om, men vi
430 rekker ut en hånd for å trekke inn den kunnskapen og lytte til den, inspirert av det vi gjorde med Jarle og hans team.

Vi har altså universiteter og fremragende forskningsmiljøer. Grunnforskningen må vi hegne om, også skal vi ut å se på dette med kunnskapen om blant annet
435 forvaltningen om havet. Japan, EU, mange så til oss på 2010-tallet når vi gikk løs på energi, klima, hav og de store kunnskapsområdene. Det må vi fortsatt ha en ambisjon om å fortsette med. Det skjer her, men det er også en stor internasjonal dagsorden. Etter at vi bygget kronprins Haakon, forskningsfartøyet, som ligger her i sundet, så har vi kunnet gå løs på arven etter Nansen, ikke bare i skrift, men
440 vi kan begynne å kjenne og utforske den delen av Norge som er havbunnen. Den Nansen aldri nådde 100 år tidligere, men vi blir altså en forskningsnasjon som kan invitere med andre der oppe i nord, i tråd med det vi er som kyststat. Dette er spissen, men det som er fundamentet og noe av det som blir spennende, er å utvikle et desentralisert utdanningstilbud. Nå trengs det altså et
445 krafttak for utdanning og desentralisert kompetanseløft. Det er moderne dere, slik at folk kan lære gjennom livet og at du kan lære et yrkesfag nære den regionen du skal jobbe i. For det er faktisk annerledes å utvikle yrkesfag i Rogaland og midt i Nordland. Eller andre deler av nord. Og det er et stort paradoks, at samtidig som Nord-Norge skriker etter kompetanse, så har
450 utdanningsinstitusjoner og fagutdanninger blitt svekket. Det henger ikke sammen. Landsdelen trenger kompetente arbeidstagere, regjeringen har allerede bedt utdanningsinstitusjonene se på dette. Nå er dere bedt om å øke med 500 sykepleier plasser totalt, og her i Tromsø vil det være 15 nye studieplasser på medisin fra neste studieopptak. Også skal vi også sørge for, og jeg tror det blir en

spennende jobb. At Nord-Norge blir en foregangsregion for desentralisert, yrkesrettet utdanning.

460 Vi har nevnt Nesna, Nord universitet har gått ut og sagt at nå blir det satset på Nesna med kompetanse, tilrettelagt og tilpasset lærerutdanninger, helseutdanninger som svarer til de behovene og mulighetene som ligger foran oss. Gode fagskoler og yrkesfag også. Jeg vil skryte av Nordland som har innført læreplassgaranti, som gjør det mer attraktivt for de unge å velge yrkesfag, for du vet at du får en læreplass i faget ditt.

465 For det fjerde er det infrastruktur. Vi skal knytte nordområdene tettere sammen. Det handler om transportsystem, folk og varer. Jeg mener jo at en helhetlig gjennomgang av hvordan mobilitet og transport skjer i nord, har vi ikke gjort grundig på mange år. Det gjør vi nå. Det er en del av arbeidet med å 470 tenke Nasjonal transportplan. Her er det også mulighet for å tenke veldig innovativt. Hva er det mobilitet krever av oss i dag? Norges første hydrogenferjer i storskala skal gå mellom Bodø og Lofoten. Det vil utløse en grønn skipsfartssatsing av stort potensial.

475 I forrige uke ble det kjent at Torghatten Nord har signert milliardkontrakt med Statens vegvesen, og to ferjer skal være klare høsten 2025. Vi skal jobbe med ulykkesutsatte E8 som skal bygges ut. Vi har ny flyplass i Bodø, der kom det utfordringer som følge av Avinors økonomi etter pandemien. Det er utfordringer vi må møte med kommunene og fylke for vi skal gjennomføre 480 dette etter planen. Vi skal opprettholde støtten til FOT-rutene som er tilrettelagt for at vi har et flynett i nord. Men tenk også, på den utrolig spennende muligheten vi har med kortbanenett i nord, når vi kanskje etter hvert kan bruke el-fly på korte distanser. Det vil jo snu opp på mye med tanke på fly, klima og transport. Og vi kan gjøre det i nord, og vise verden og bli en 485 pionerregion.

Så har vi i Hurdalplattformen tydelige mål om å arbeide for å realisere Nord-Norgebanen. Få en ordentlig konseptutredning av det som en del av måten vi jobber med Nasjonal transportplan. Sammen med den generelle utredningen av 490 transportsystemet i Nord-Norge som allerede er i gang. Så mobilitet. Nord-sør som det ofte blir, men også tenke øst-vest.

For det femte skal vi gjøre nordområdene til vårt viktigste fredsprosjekt i

495 utenrikspolitikken. Det er slik vi sa det i Arbeiderpartiet, vi er et fredelig folk, men fredelige folk har et sterkt forsvar. En nøktern og realistisk utenrikspolitikk. Den er oppdatert og bevisst akkurat der vi står nå. Vi skal bidra til lavspenning i våre nærområder. High North, low tension.

500 Det er fortsatt et gangbart begrep, folk skjønner med en gang hva vi snakker om. Vi skal opptre tydelig, forutsigbart og beroligende. Dette ligger fast. Men vi er også nødt til å forstå det nye som skjer. Jeg knytter mye av utenriks- og sikkerhetspolitikken til havet, til havpolitikk. Derfor vil jeg fortsette å lede det internasjonale havpanelet. Nå kommer USA og Storbritannia med i havpanelet.
505 Kanskje kan vi ta med Russland også. Neste fredag skal jeg til Brest i Frankrike der den franske presidenten som EU-formann skal ha et stort havseminar. Hvor FNs generalsekretær kommer, og Norge er invitert fordi vi er en ledende nasjon på hav. Så her Jan-Gunnar med alt det dere kan skal vi komme med dagorden som gjør at folk sier «Norge vet hva de snakker om». Vi har ideforsprang, vi kan
510 noe om havet.

Så skal vi styrke forsvarsevnen i Nord-Norge til lands, til sjøs og i lufta og i det digitale rom. Noe av det viktigste for meg som statsminister er å fortelle folk i Norge at det å drive forsvarspolitikkk ikke bare skjer ved grensa, men det skjer i
515 hodene våre og det skjer ute i samfunnet fordi vi er også utsatt for det vi kaller sammensatte hybride trusler. Hva betyr det? Jo, det betyr digitale angrep mot universiteter, Storting og annet. Det betyr etterretning tett på kunnskapsmiljøene fra nasjoner som ikke bare vil oss vel. Dette er ikke budskap til at vi skal begynne å mistenke og se oss over skulderen, men gjøre oss bevisst
520 på hva dette brede bilde vil gi.

Jeg har lyst til å si noe om det siden vi er nord. Vi skal fortsette å øve i nord. Våre allierte. Vi skal ha Cold Response som er den store NATO-øvelsen hvert annet år. Den skjer i nord. I forrige uke møtte jeg den tidligere amerikanske
525 forsvarssjefen, general Allen. Han sa: «Jeg var på min første vintertrening som ung militær i Norge, og jeg har akkurat nå sluttet å fryse».

Det er en utrolig unik trening de får ved å trene i nord. Det skal vi slå ring om. Det er veldig viktig for oss at vi kan gjøre det. Så sier jeg igjen. Vi kan ikke velge
530 vår geografi eller våre naboer. Det er kort som er delt ut. Men vi kan velge politikk som gjør at vi er kloke i forhold til omgivelsene.

En ny krig i Europa vil ha konsekvenser for forholdet til Russland - også i nord.
535 Derfor er vi veldig tydelig på å si at dette må over i et politisk spor. Men vi skal
fortsatt jobbe med å være en god samarbeidende nabo med Russland og vi skal
snakke med dem. Vi kommer ikke lengre ved å slutte å snakke med folk. Mitt
budskap er at hvis du er uenig med noen, og du slutter å snakke med dem, så er
540 innrømmelse å gi. Det går an å fortsette å snakke selv om man er på det mest
uenige, i alle fall med naboen, for naboer har alltid ting å snakke om.

Vi må ikke gi opp folk til folk tradisjonen folkens. Som var så viktig for å
komme i gang med samarbeidet med Russland, det vi gjorde på 90-tallet. Lenge
545 sa folk at «dere sender håndballag og musikkgrupper over landegrensene, men
hva med næringslivet?» Poenget er jo at man må begynne med folk. I 1990 var
4000 mennesker som krysset grensen mellom Norge og Russland ved Storskog.
I 2006, 2007, 2008 var det 300.000-400.000. Vår visjon var at dette naboskapet
skal bli et normalt naboskap. Også sa folk: «Nei, men det er jo helt umulig å få
550 det samme naboskapet med Russland som med Sverige.» Nei, sannsynligvis
ikke, men kan du ha noen annen visjon? Kan si at «Nei, russere kan vi ikke ha et
forhold til?» Nei! Vi er nødt til å gå den veien. Mange av de partnerne vi hadde i
det sivile samfunn på russisk side finnes ikke lenger. De er lagt ned, de er bura
inne mange av dem. Da må vi være faste i fisken i forhold til det. Men måten vi
555 jobber med det og samarbeidsordninger for å holde dette levende.

Barentssekretariat, universitetssamarbeid, sivilt samfunn, det må Norge være
tydelige på. Arktisk råd var jo noe folk på 90-tallet knapt kunne stave, det var et
supperåd. Utover på 2000-tallet vokste interessen slik at problemet ble hvor
560 setter vi grensen. Kina er med som observatør. Arktis råd må vi nå slå ring om at
de som var de opprinnelige grunnleggerne har rom til å snakke sammen, altså
kyststatene i nord.

Vi må jobbe med en konsekvent sikkerhetspolitikk. Det endrer seg her i nord,
565 men jeg kobler også dette opp til det jeg sa om befolkningsutviklingen. Nå skal
Troms og Finnmark bli Troms og Finnmark. Men jeg sier til Troms og
Finnmark, det dere har lært de siste to årene som fungere, ta vare på det. Men vi
skal tilbake å tenke at Finnmark er den delen av Norge som møter Russland,
som møter Arktis. Da må vi ha kraft, kompetanse og myndighetsnærver.

570

Vi må ha sikkerhetspolitisk forskning i nord som har forankring i nord.

Kunnskap fra nord vi kan ta med inn i den store debatten. Dette er av stor nasjonal betydning for Norge.

575

Dette er noe som skal oppta hele regjeringen. Det opptar meg. Men vi vet veldig godt at nordområdepolitikk kan ikke vi vedta og gjennomføre som et eneprosjekt. Regionreformen ble vedtatt på et bakrom i Stortinget en natt, dårlig utredet, nå blir den ryddet opp i på noen områder. Men, denne type politikk, er egentlig et samfunnsutviklingsprosjekt for en ny tid. Det er noe av det samme jeg sa i 2005, men vi har lært mye siden da.

580

Det sitter så mye kunnskap og kompetanse i hodene i denne salen, i næringslivet, ute i kunnskapsmiljøet. Det finnes så mye private penger som skal inn og investere og skape arbeidsplasser og få avkastning. Og det er bra. Men da må vi lytte til dem og hente dem inn. Og derfor kommer vi i årene som kommer til å invitere inn grupper som skal gi oss erfaringsbaserte innspill til utvikling av politikken. Sammen med dere i nord, langsiktig.

585

Oppsummert er dette en nordområdepolitikk som er nærmere folk, grønnere og oppdatert for det sikkerhetspolitiske landskapet vi møter på 2020-tallet. Det finnes store utfordringer i nord, men mulighetene er større.

590

Tusen takk for oppmerksomheten.

595

Kilde
regjeringen.no

URI
<https://www.virksommeord.no/tale/det-er-store-utfordringer-i-nord-men-mulighetene-er-storre>

600

605

610